UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Fertilitas

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Quod etiam *Olea adiecta caduceo* felicitatis hieroglyphicum ... multa veterum numiſmata indicio ſunt, quæ in ipſius ca... commentario continentur. *idem lib.53.pag.511.A.* ... nam felicitatis eſt hieroglyphicum. Artis enim diuinandi ... coniectores ſcribunt: vbi eius ſignificata examinant, *Vuā* ... viſam, etiam extra tempus, felicis eſſe præſagii. *Idem lib.* ...6.F.

¶ EMBLEMA.

In momentaneam felicitatem.

Emblema A. Alciati CXXIV.

Aeream propter creuiſſe cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma:
Cum ramos complexa, ipſumq; egreſſa cacumen,
Se præſtare alijs credidit arboribus.
Cui pinus, Nimium breuis eſt hæc gloria: nam te,
Protinus adueniet, quæ male perdet, hyems.

Vide Beatitudo.

Feriæ.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Feriae, Græce ἀεγία, ας, & ἀεγής, ῆτος, ὁ, feriatus dicitur: ſic dictæ à ferendis epulis: In his enim epulæ fiebant ex porcorum frugumq; prouentibus. Feriarum publicarum genera erant ... apud Rom. Statiuæ vniuerſi populi communes, quæ certis ... diebus fiebant, in quibus præcipue ſeruabantur A... Carmentalia, Lupercalia, Conceptiuæ, quo quotannis à ... vel ſacerdotibus concipiebant certos ſiue incertos ... Latinæ, Sementinæ, Paganalia, Compitalia. Imperatiuæ, ... vel prætores pro arbitrio indicabant. Nundina paga... ruſticorum, quibus ad negotia & merces conueniebant.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes, Lacedæmone peregrinum quendam conſpiciens ſeſe ... ad feſtum diem componentem. Quid facis, inquit? An non ... dies viro bono feſtus eſt? Senſit, hunc mundum eſſe phanū ... in quo conſtitutus homo ſemper honeſte, velut in ... numinis omnia cernentis, verſari debeat. Detorſit huc ... quod dicitur, Pigris ſemper eſſe feſtum. *Laert. l.6.*

... interrogatus, quid eſſet dies feſtus? Gulæ irritamen... occaſionem eſſe dixit, *Stob. & Max ſer.27. Anton. in* ... *part.1. ſer.39.*

Vide Sabbathum, & Solennitas.

Fermentum.

¶ LOCI BIBLICI.

FERMENTVM: Fermento in Paſchæ celebratione non vtendū, *Exod.12.15. & 13. v. 6. 7.* qui fermentum comediſſet in Paſchæ celebratione, moriebatur, *ibidem.* Fermentum in oblationibus ... ſcendum, *Leu.2.11.* Fermentum in bonam partem, *Matt.* ... Eccleſia comparatur fermento repoſito in farina. In ma... peſtilenti doctrina, *Matth.16.6. Luc.12.1. Gal.5.9.* Allego... eadem accipi poteſt & *Leu.* 2.11. & 6.16. *Deut.*16.13. Fer... veteris malitiæ expurgandum, *1. Cor.5.7.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Fermenti conditio bona.

Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier ... in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum. ...13.33.

Mala.

Intuemini & cauete à fermento (id eſt, à doctrina & hypocriſi) Phariſæorum & Saducæorum. *Matth.16.*

Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis ... enim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epu... non in fermento veteri neque in fermento malitiæ & nequi... in azymis ſinceritatis & veritatis. *1. Cor.5.*

Fermentum, farina quæ ſubigitur, prius quam addatur ſal, ad ... modum decocta & relicta donec aceſcat. Hebr. *Seor.* Græc. ζύμη, à quo Latinum fermentum. Iacens in fermento mu... ſufflata & irata dicitur, *Plauto.*

Fertilitas.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

FERTILITAS, Agrorum & frugum vbertas ac fœcunditas εὐτεκνία, εὐφορία. Hebr. *Sobahh*, à verbo *Sabahh*, ſatur fuit, ſatiatus eſt. In abundantia etenim frugum terra bonis veluti ſatiata videtur. fertilitas magna in terra *Ægypti*, *Gen.* 41. 47. à Deo eſt *Eſai.* 55.10.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

De fertilitate terræ. DIAL. LVII.

Franciſci Petrarchæ.

GAV.

FERTILIS ager eſt mihi. R. Vim fœcundatoris intellige, doniſque cæleſtibus ſic vtere, ne diſpliceas largienti, quod ita demum rite facies, ſi & ſobrietatem & modeſtiam fertilitas non excludet, & vbertatis in partem egeni venient atque amici. Nil ſoli dulce, nil ſapidum. G. Agrum fertilem exquiſitiſſime colo. R. Non homo terræ, ſed terra homini ſeruire debuerat, hominum culpis effectum eſt, ne terra poſſeſſori ſuo ſine labore reſpondeat. Inculta meſſem horridam, lappas, & tribulos paritura, hanc ferro ſollicitare, mirisq; blanditiis mollire mortalis coegit indigentia. Hinc agriculturæ fluxit initium, ſanctiſſimæ & innocentiſſimæ quondam vitæ. Nunc vni ex multis & priſco labori, & nouis vitiis obnoxiæ, poſtquam nihil inuidiæ atque auaritiæ inacceſſum ruſticas etiam caſas vrbana piacula perſuaſere. Certe vltimos hominum ruſticos malos fuiſſe conuenit, vnde illud poeticum: *Extrema per illos iuſtitia excedens terris, veſtigia fecit.* Sed verendum, ne qui mali fuerant, nouiſſimi primi ſint, vt ſi vnquam forte eſſet ad virtutem reditus, & ad priſcos mores, in hoc quoque ſint vltimi. Nunc ad ipſam agriculturæ artem redeo, quæ magnis olim tractata viris atque ingeniis in pretio fuit, in qua vt multis in rebus altum locum Cato Cenſorius tenet, de quo cum veriſſime ſcriptum ſit, optimus Senator, optimus Arator, optimus Imperator, tandem laudis ad cumulum illud eſt additum, ſine æmulo, ſiue ſine exemplo ſui temporis agricola. Quem puderet igitur cum Catone terram colere? Quis omnino ſibi turpe aliquid duceret, quod pulchrum ille ſibi duxiſſet? qui præter corporis atque animi virtutes, rerumque geſtarum gloriam, etiam de Hiſpania triumphaſſet? Quis ſollicitare atque hortari boues erubeſceret, quos in ſulcum vrgeret illa vox, quæ tot magnos exercitus in prælium accendiſſet, tot ancipites cauſas diſertiſſime peroraſſet? Quis raſtrum atq; aratrum faſtidiret, quod illa triumphalis ac philoſophica manus attingeret? quæ inſignes de tot hoſtibus victorias peperiſſet, tot de rebus optimis præclaros libros ſcripſiſſet, ſiue ad philoſophiam, ſiue ad hiſtoriam, ſiue ad vſum vitæ ſpectantibus, quales ſunt, quos de hoc ipſo, quod nunc loquimur, ſcripſit? Primus equidem apud nos colendi arui præcepta collegit in formam artis, ac redegit in literas. Secutique illum multi alii, quorum quidam humile illud ac depreſſum artificium nobiliſſimis verſibus extulerunt, quos nunc memorans nec humanæ immemor neceſſitatis agriculturam certe non improbo. Nunquam tamen aut Scriptorum claritas aut inopiæ metus coget, vt liberalibus & honeſtis artibus præferendam cenſeam, nec æquandam quidem. Quamvis enim eosdem duces ſimul illuſtres & agricolas, primum illud imperii tempus habuerit, mutata iam ſpacio res eſt. Neque (vt fragilior nunc natura eſt) ad res tam varias ingenia noſtra ſufficiunt. Hac ætate igitur excellentibus viris agriculturæ operam dare non pro arte vel negotio, ſed pro otio & curarum alternatione permiſerim, vtque interdum teneros ramos pubeſcentibus gemmis inſerere, luxuriantia folia curua falce compeſcere, laſciuos palmites prolis in ſpem ſcrobibus cauis infodere, ſitientibus pratis querulos riuos prono calle diuertere, illos ſinam: ſic fodere pertinaciter, atque arare, totoque animo incumbere terris (niſi neceſſitas cogat) indecorum atque indecens docto fortique viro arbitror, cui nobilioris exercitii deeſſe materia vix poſſit. Natura parēs optima, dum multas mortalibus artes daret, ipſa etiam diſtinxit ingenia, vt cui quiſque erit aptiſſimus, illi inſiſtat. Videbis aliquem, qui mediocri ingenio tam ſolerter aut arua ſulcet, aut maria, vt hac in re cuiusvis acumen philoſophi nulla ſibi conferri poſſit induſtria, ſtultum & inglorium fuerit cum alio non in tua, ſed illius arte contendere, vbi toto maior vertice minor appareas, & victor in maximis, multis ac paruis in rebus facile vinci queas. G. Ager hac mihi æſtate perfertilis fuit. R. Proximam operire, præſens ſæpe fertilitas venturæ ſterilitatis arrha eſt, rara quidem ſine intermiſſione proſperitas. G. Diligenter agrum colui. R. Bene, ſi nil melius quod faceres, fuit. GAV. Colui vineam exquiſite. R. Lætam cum illa forte vindemiam pactus, an & cum pruina, aut etiam cum grandine pepigiſti? G. Solito largius aruum ſeui. R. Plures paſces grues rure, plures domi mures, volucrum hoſpes ac vermium, ſoli excuſſor, areæ compactor, horrei architectus, metentium ſeruus, ac terentium. G. Seui agrum largiter. R. Eſto, in ſpe bona metes, quod ſeuiſti triticum, atque ſollicitudinem, niſi illud eſt verius, quod triticum plurimorum, ſed anxietas tua eſt, & vt proprie dixerim, ager ipſe eſt animus, cultus intentio, ſemen cura, meſſis labor, hanc vberrimam percipies. G. Rus optime colui. R. Dicam, quod mireris: Illi ipſi antiqui agricolæ viri fortes, quibus gloriæ fuit agricultura, colendum bene cenſuerunt, ſed non optime, incredibile primo forſan auditu, at experientiæ comprobatione veriſſimum, vix enim fertilitas ſumptum æquat, eſtq; apud ipſos veteres homines atq; agri comparatio non inepta,

Vt vterque ſi ſumptuoſus fuerit, quamvis & quæſtuoſus, reliqui nihil aut modicum ſit. Neutrum magni igitur exiſtimandum. GAV. Summo ſtudio terram colo. R. Te te mallem coleres, ſed terreſtre animal terram amas: nec multum, cum, tu illam quam nunc percolis, impinguabis: Cole agrorum atque arborum quantumvis, neq; multos terræ pedes ad vltimum occupabis, neque, (vt ait Flaccus) *Harum quas colis, arborum, te præter inuiſas cupreſſos vlla breuem domum ſequetur.*

Feſtinatio.

¶ Adagia.

Citis quadrigis. Iouis quadrigis.

Sub intellige, fugere, quod eſt ocyſsime fugere. Plaut.

Talaria induere. πέδιλα δύειν.

Id eſt, fugam adornare, quaſiq; velle quopiam auolare. Cic.

Celerius quam Butes. θᾶττον ἢ Βούτης. *Zenodotus.*

Hoc adagio ſignificatur, aliquid quamprimum abſolui, ac quaſi compendio explicari. Vſus eius erit, cum iactare nos volumus, quod facile perficere aliquid poſsimus.

Salaminia nauis. Σαλαμινία ναῦς.

De præuelocibus hoc dictitatum eſt.

Ignem palma. πῦρ παλάμῃ.

Imitando exprimi poteſt, cum protinus aliquid à quopiam eſt intellectum: vt ſi ſcommate dicto, ſtatim aliquis in ſe dictum ſentiat.

Aphya ad ignem. Ἀφύα εἰς πῦρ.

Prouerbium in ijs locum habet, quæ celeriter intereunt aut abſumuntur, vel quæ ſtatim ac facile conficiuntur.

Intra ſeptimanam. ἐντὸς ἑβδόμης.

Vti hoc adagio recte poterimus quoties admonere volumus, mature ſuoq; tempore negotium aggrediendum eſſe. Zenodotus.

Priusquam gallus cecinerit. πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο.

Id eſt, Admodum mane: & antelucano. Sumptum à priſca conſuetudine quæ noctis deliquium & acceſſum diei galli cantu metiebatur, gnomonibus horariis nondum repertis.

Viuit incende ignem. ζῇ, καῖε πῦρ.

Vbi in negotij periculoſi puncto, feſtinandum admonemus & occaſionem arripiendam. Vt cum reperta ſcintillula, properatur, ne & illa pereat. Suidas.

A ſubeunte portum naui. ἀπὸ καταδυομένης.

Id eſt: A ſubeunte, ſubaudi naui, lucrum capias. Monet adagiũ, celeritatem multum aut quæſtum conducere. Sumpta à mercatoribus metaphora, qui merces ſtatim emunt ab ipſis nautis in portum appellentibus.

Matura ſatio ſæpe decipit: ita ſera ſemper mala eſt. *Columella.*

Admonemur hoc adagio, in omni negotio maturandum eſſe, neq; paulo ſatius, occupare tempus legitimum, quam ſerius aggredi.

Vt canis è Nilo.

Locum hoc in ijs habet, qui leuiter ac obiter ſaltem artem aliquã vel authorem deguſtarit. Er laufft darüber als ein hahn vber die heiſſen kohlen.

Criſonem Himeræum præcurrere.

Hoc eſt, præcipitanter aliquid agere. Videtur autem huic prouerbio prodigioſa Criſonis celeritas locum dediſſe, de qua Plato in Protagora agit.

Equis albis præcedere. *Plautus.*

Id eſt: longo interuallo anteire. Vſus, cum ſignificare volumus aliquem quapiam in re longo poſt ſe alios interuallo relinquere.

Citius quam aſparagi coquuntur.

Accipiendum hoc de re vehementer propera.

E veſtigio. ἐκ ποδός.

Dicitur è veſtigio fieri, quod citra moram ac protinus fit: priſci dicebant, ex templo.

Simul & dictum & factum. ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον.

Vſurpari hoc de ijs poteſt, qui citra moram & cunctationem id, quod verbis pollicentur, re ipſa præſtant.

Ne nimium calidum hoc ſit modo.

Donatus prouerbium eſſe demonſtrat, quanquam anceps eſt lectio. Poteſt enim vtrumq; legi, & callidum, & calidum: ita vt prius ad nimis aſtutum poſterius ad feſtinatum conſilium referatur. Terentius.

Duobus pedibus fugere. ἐν δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν.

Hoc eſt: Summa vi, ſummoq; conatu confugere. Ariſt.

In foribus adeſſe. περὶ τὰς θύρας.

Pro eo, quod inſtat, iamq; in proximo eſt. Hinc Deus dicit ad Cain, Gen. 4. Sin male egeris ſtatim in foribus peccatum tuum aderit.

Velis equisque. *Cicero.*

Vtimur autem hoc prouerbio, cum extremum conatum ſignificare volumus.

Nauibus atque quadrigis.

Hoc eſt: Summo ſtudio, ſummaq; feſtinatione. Vnde Flaccus in epiſtolis:

Strenua nos exercet inertia, nauibuſq; atq;
Quadrigis petimus bene viuere: quod petis, h

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum, ἀνὴρ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον.

Dicitur hoc de ijs, qui in rebus periculoſis ac ſerijs ... dio leuiora negligunt.

Ocyor accipitre. θάσσων ἴρηκος. *Homer.*

Licebit nobis vti hac prouerbiali hyperbole cum ... leritatem indicare cupimus.

Pegaſo velocior. Πηγάσου ταχύτερος.

De præuelocibus hoc dicitur. Nota fabula de equo de ...

Duobus clauis fugere. ἀμφοτέραις χερσίν.

Huic affine eſt illud. Duobus pedibus fugere. De qu...

Quantum pedibus potes. ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος. Pl...

Prouerbium tranſlatum à corpore ad animum. ... corpore ſunt pedes, id in animo ſunt affectus, quibus ... mus, aut refugimus.

Qui nimium properat, ſerius abſoluit. σπεῦδε ... θεῖν, μᾶλλον βραδύνει.

Monet adagium, inſtituendæ rei non tam celeri... curam adhibendam eſſe, ne poſtea ſit in mora quod ... ſu fuerit erratum. Eilen thet nie gut. item, wer ... langſam heim.

Gall. Qui toſt commence, trad acheue.

Ante victoriam encomium canis. πρὸ τῆς νίκης τὸ ...

Gall. chanter le triomphe deuant la victoire.

Quadrat hoc in eos, qui præpropere gloriantur, ... cta. Plato in Lyſidi. Die beut außtheilen vor dem ...

Ante lentem augere ollam. πρὸ τῆς φακῆς αὐξάνειν ... *thenæus.*

Hoc eſt: Spes ingentes ante in animo concipere, ... neatur: aut polliceri, quòd ipſe nondum habeat: ... placere, quaſi iam poſsideat etiam ea, quæ procul ab... tur. Ein Schloß in die Lufft bawen. item, die Hau... dann der Behr geſtochen iſt.

Aeſtate penulam deteris. ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρ...

Recte dicitur in eos, qui res neceſſarias temere ... fundunt, aliquando vſui futuras, ſi ſeruentur. Zeno... Sommer Kleider zerreiſſen ſo gehe im Winter na...

Non ſtatim finis apparet. μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος ... *Herodot. in Polyhymnia.*

Vſurpari hoc prouerbium tum poteſt, cum reprehen... qui negotio vix cœpto rem ſeſe habere factam arbitra... men exitus ſæpe initijs non reſpondeat.

Canis feſtinans cœcos parit catulos. ἡ κύων σπεύδ... *Ariſtoteles.*

Dicitur autem de ijs prouerbium, qui nimio feſtina... parum abſolutam reddunt. Eylen thut nie gut.

Muſeum demetere. ἄμυνα θερίζειν.

Id eſt: Prius emolumentum tollere quam opportun... latio ſumpta ab ijs, qui, quamprimum ager obduc... ſtatim demetunt, nec gramen adoleſcere ſinunt.

Odi puerulos præcoci ſapientia. *Apul.*

Adaptare licebit ad diſcipulum, qui in ipſis ſtatim ... bi placet. Auß geſcheiden oder witzigen Kindern ... Spat obs lieget lang.

Citius quam formicæ papauer.

De ſubita rerum conſumptione non aliter, quam ... formicarum papauer obijciat: tum enim ſtatim ... ſtrabitur.

Dædaleum remigium.

Vſus erit cum celeritatem ſignificare volumus. ... tryone, geſchwindt wie der Windt.

Ante pilos ſapis.

Accipiendum hoc eſt de ſapientia præcoci præſertim ... ſiue natura ea debeatur, ſiue alij extranea cauſa.

Ante barbam doces ſenes. πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις ... τας.

Dici hoc ſolet cum imberbis natu maiorem doc... Das Eye will klüger ſein dann die Hänne.

Feſtinatio, properatio, σπουδή. Heb. *Chippazon* ... feſtinauit pauidus & cum terrore, feſtinanter metu ... præceps fuit. Vide *Exod.* 12,11, *Deut.* 16,3, *Eſai.* 52,12.

¶ Biblica Exempla.

Feſtinationis bonæ exempla: Abraham, *Geneſ.* 18,6 ... Rachel, 31,34. Vxor Manue, *Iudic.* 13,10. Dauid, ... *Sam.* 15, 14, Abigail. 1, *Sam.* 25, *verſic.* 18, Semei, 2. Sam. ... *Matth.* 28,8, Bartimæus cœcus, *Marc.* 10,50, Maria, Lu... res, 2,16, Zachæus, 19,6, Duo diſcipuli, 24, 33. Samaritan... Paulus, *Actor.* 20,28, *Philipp.* 2, 28, 1, *Theſſal.* 2, 17, Timo... *moth.* 4,9, Titus, *Tit.* 3,12, Feſtinatio vitioſa cauenda, ... & 19,2, & 28,20,22, *Eſai.* 59,7, *Rom.* 3,15, 1, *Timoth.* ... ſtinatio nimia corrigenda. 2, *Petr.* 3, 8, 9, 10, Feſti...